

Allemansrätten

Du får gå, jogga och cykla fritt i skog och mark, så länge du inte orsakar skada. Att ta vägen över en annans tomt är inte tillåtet, det kan betraktas som hemfridsbrott.

Det är tillåtet att tälta i naturen så länge du inte stör eller förstör, men vill du tälta längre än en natt, om ni är en stor grupp eller om du vill tälta i närheten av ett boningshus bör du fråga markägaren om lov.

Att göra upp en lägereld går bra, men det är förbjudet att elda när det är torrt och finns risk för att brand kan sprida sig. Små fältkök får däremot alltid användas. Elda på en säker plats och aldrig direkt på klipp hållar. Hällarna spricker lätt sönder, en skada som inte går att reparera.

Du får plocka grenar, kottar och pinnar på marken som bränsle till elden, men ingenting från levande träd.

Hundar måste hållas kopplade i naturen mellan 1 mars och 20 augusti. Då är djurlivet som känsligast och många djur har sina ungar.

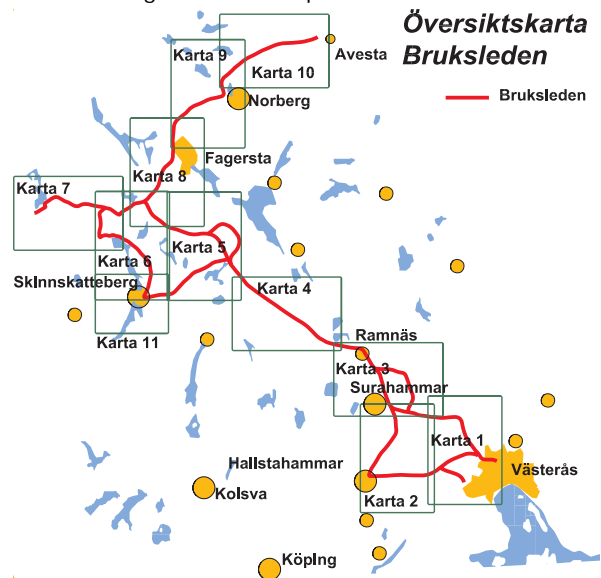
Att rida i skog och mark ingår i allemansrätten, men det är bara tillåtet om du inte orsakar någon skada. Särskilt under vår och höst då marken är blöt och mjuk gäller det att välja rätt väg. Att rida på vandringsleder och andra iordninggjorda stigar är inte att rekommendera då de upprättats för att ta sig fram till fots.

Lämna inte kvar något skräp i naturen! Både djur och människor kan skada sig på krossat glas, kapsyler, plastpåsar och rostiga burkar. Dessutom förstör det upplevelsen för nästa person som kommer till platsen.

Broschyren är framtagen inom ett projekt där statliga bidrag till lokala och kommunala naturvårdsprojekt är medfinansier för genomförandet.

Bruksleden

Genom Västmanland, från Västerås i söder till Avesta och Malingsbo i norr, sträcker sig Bruksleden. Från Mälardalens slätter kan du vandra norrut in i Bergslagens djupa skogar och böljande terräng. Leden passerar ett omväxlande natur- och kulturlandskap där små brukssamhällen med spännande historia och många sevärdheter utgör ett karakteristiskt inslag. Skogsterräng blandas med blomstrande ängsmarker, ödsliga myrar, glittrande sjöar och kalkrika områden med spännande växtlighet. Flera större vattendrag, som Kolbäckån med Strömsholms kanal, korsar också genom landskapet.

Etapper

Bruksleden är 25 mil lång och indelad i 27 etapper med varierande längd. De flesta börjar och slutar vid en rastplats med vindskydd eller en raststuga. I skogen är leden markerad med orange färg på träd och stolpar.

Vatten och ved

Vattenkällor finns på några ställen längs leden. Vattenkvaliteten i dessa källor kontrolleras inte. Därför är de inte utmärkta på kartorna och det rekommenderas att du bär med dig eget vatten. Ved finns i allmänhet inte utlagd vid vindskydd och raststugor.

Ansvar

Ansvarig för Bruksleden är de kommuner leden passerar, Västerås, Hallstahammar, Surahammar, Skinnskatteberg, Fagersta och Norberg. Kontakta: info@bruksleden.se

www.bruksleden.se

Bruksleden Etapp 12

Trummelsberg - N Morsjön 12,5 km

2006

Etapppbeskrivning

Vandringen från Trummelsberg till Norra Morsjön, via södra och norra Landsberget går genom ett kuperat skogslandskap. Marken är för det mesta täckt av blockrik morän och det gör att vissa avsnitt är ganska steniga.

Från grusvägen som passerar det gamla bruksområdet Trummelsberg viker leden av längs en stig som tar dig upp till en ruin av ett gammalt kolhus. De höga slaggstenspelarna känns nästan lite spöklika där de sticker upp ur den täta vegetation som tagit över området.

Stigen fortsätter genom skogen och efter ca 2 km börjar terrängen luta uppåt. En brant stigning tar dig till toppen av södra Landsberget, 190 m ö h. Här är det fint att ta en paus och titta på den vackra utsikten över Bergslagens skogslandskap.

Efter södra Landsberget når du snart fram till en ny stigning, den här gången för att nå toppen av norra Landsberget, 217 m ö h. Trots stigningen är leden lättgången då den följer en liten skogsväg. Norra Landsberget bjuder liksom södra på storslagen utsikt, här över sjön Åmänningen. På toppen finns en rastplats med eldstäder, utsiktstorn och ett litet vindskydd. Runt Landsberget finns många geologiskt intressanta lokaler. Du kan titta på strandlinjer, klapperstensfält och grottor mm.

Från norra Landsberget sluttar terrängen nedåt mot Bredatjärnen. Därefter följer fina skogsstigar förbi Möatjärnen tills du kommer ut på en grusväg där leden går ihop med etapp nr 13.

Vid Bastmora passerar du en bäck som skurit sig ner i sedimenten och bildat en ravin. Intill bäcken låg tidigare en hytta byggd någon gång före 1495.

Efter bäcken passerar du en avtagsväg upp till höger. Vägen leder till Täktbyn, en före detta bergsmansgård med många äldre idag lite ovanliga byggnader. Här finns bl a en kalkbod, gårdssmedja och rökbastu.

Härifrån är det ca 1,5 kilometers vandring längs först väg och därefter skogsstig fram till etappmålet vid norra Morsjön.

Rastplatser

Vid Trummelsberg finns en mysig lägerplats nere vid sjön stora Kedjen. Här finns vindskydd, två eldstäder, bord och bänkar, TC och badplats med brygga. Det finns stora gräsytor att sätta upp tält på.

På toppen av norra Landsberget finns en lägerplats med vindskydd, eldstäder, bord och bänkar. Här står även ett högt utsiktstorn varifrån man har storslagen utsikt över omgivande skogslandskap.

Vid etappmålet norra Morsjön ligger etappens tredje vindskydd i en skogsbacke som sluttar ner mot sjön. Här finns eldstad och TC. Det går bra att sätta upp några tält. Vid sjön, en bit från vindskyddet, finns en badplats.

Vindskyddet vid Trummelsberg

Kommunikationer

Du kan inte komma till den här etappen med kollektivtrafiken.

Vid Trummelsberg finns plats för några bilar att parkera.

Du kan parkera vid slutet av den grusväg som går från väg 66 och upp mot Landsberget. Här står en informationstavla för Bruksleden.

Information om bussar finns på Västmanlands lokaltrafiks hemsida: www.vl.se. Du kan även ringa trafikupplysningen: 0774 - 410 410

Information om tågtrafiken hittar du på www.tagiber gslagen.se

Kartor

Bruksledens delkarta nr 5 täcker aktuell etapp. Utöver den kan du använda Lantmäteriets terrängkarta 11G NV Västerås i skala 1:50 000.

www.bruksleden.se

Trummelsberg

Fem kilometer in i skogen, väster om väg 66, ligger Trummelsberg vid sjön Kedjen. Av detta bruk, som grundades av Olof Trummel år 1622, finns idag bara ruiner kvar. Malmen kom hit från Norberg och det färdiga tack- eller stångjärnet fördes sedan vidare till Färna bruk. Hammaren lades ner år 1864, medan hyttan hölls igång fram till 1907. Naturen har nu återtagit det mesta av platsen, men spåren efter den livliga brukshanteringen finns kvar. Den som besöker Trummelsberg kan se resterna av rostugnen, de stora gråa stenpelare som en gång var ett kolhus, den grävda kanalen, spår av kajen där pråmarna som fraktade tackjärnet lade till samt några bostadshus från 1800-talet.

Trummelsberg

Landsberget

I området runt Landsberget har istiden lämnat många tydliga spår i terrängen. Här finns bland annat klapperstensfält, strandvallar och grottor.

För ca 9800 år sedan hade den senaste inlandsisen dragit sig tillbaka från Västmanland. Tyngden från det upp till tre kilometer tjocka istäcket tryckte ner markytan flera hundra meter, och efter isavsmältningen låg därför stora delar av landet under havets yta. Havsytan nådde omkring 180 m högre än den gör idag. I Västmanland syntes endast topparna på de högsta höjderna. De låg som små öar i det hav som fått namnet Yoldiahavet. Två av dessa öar var norra och södra Landsberget.

Från det att isen började dra sig tillbaka har jordskorpan strävat efter att återta sitt ursprungliga läge och sakta höjt sig igen. Detta fenomen kallar vi helt enkelt för landhöjningen.

För 9800 år sedan var toppen på norra Landsberget alltså en ö i havet. Havsytan var som mest öppen åt öster och sydöst och på dessa sidor av ön kunde vägorna bli stora. På Landsbergets östsluttningar hittar man fossila klapperstensfält, som bildats av stark vågpåverkan för flera tusen år sedan.